

ВИСНОВОК

ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Гусар Ангеліни Вікторівни «Мовні засоби втілення

давньоскандинавських міфологем у сучасному пісенному дискурсі

(на матеріалі шведської та англійської мов)»,

поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 03 Гуманітарні науки, зі спеціальності 035 Філологія

Дисертація Гусар Ангеліни Вікторівни на тему «Мовні засоби втілення давньоскандинавських міфологем у сучасному пісенному дискурсі (на матеріалі шведської та англійської мов)», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія, виконана на кафедрі германської філології Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка. Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 11 від 23 листопада 2017 р.).

Дисертацію виконано відповідно до наукової теми Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка «Розвиток європейських мов і літератур у контексті міжкультурної комунікації», номер державної реєстрації 0116U006607; 07.2016-07.2021 рр.

Для підготовки висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Мовні засоби втілення давньоскандинавських міфологем у сучасному пісенному дискурсі (на матеріалі шведської та англійської мов)» вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 3 від 25.03.2021 р.) визначено, що попередня експертиза дисертації проводитиметься на базі кафедри германської філології Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка, та призначено двох рецензентів:

1. *Вінтоніва Михайла Олексійовича*, професора кафедри української мови Інституту філології, доктора філологічних наук, професора.

2. *Чеснокову Ганну Вадимівну*, професора кафедри англійської філології та перекладу Інституту філології, кандидата філологічних наук, професора.

Актуальність теми дослідження. Сучасні мовознавчі розвідки, орієнтовані на міждисциплінарний аналіз явищ мови, мовлення, культури, ментальної сфери, окреслюють інтерпретаційний вектор аналізу мовних знаків. Водночас, спеціальних досліджень номінативних засобів сучасних мов, які втілюють елементи архаїчного міфологічного простору, не здійснювалось. Актуальним є звернення до цих двох германських мов, одна з яких є засобом творення і трансляції глобалізованої поп-культури, а інша віддзеркалює варіант картини світу, більш наближений до «вихідного прототипу». Актуальними є аналіз і синтез мовних даних, що дозволяють реконструювати циклічно-поступальні зрушення в інформаційному просторі (семіосфері) планети і вести мову про закономірності моделювання картин альтернативних (субкультурних) світів.

Мета дослідження полягає в багатоаспектному аналізі мовних засобів, що втілюють давньоскандинавські міфологеми в сучасних шведськомовному та англomовному пісенних дискурсах, і передбачає виконання таких завдань:

- уточнити поняття «картини субкультурного світу» у міждисциплінарному та типологічному ракурсах і встановити зв'язок між міфологічною, етноспецифічними та субкультурними картинами світу;
- окреслити контури спільногерманського міфологічного простору, ідентифікувати базові концепти скандинавської міфології;
- визначити причини реактивації складників скандинавського міфологічного простору в сучасних культурних (субкультурних, лінгвокультурних) просторах, визначити базові «реактивовані» міфологічні концепти в сучасних лінгвокультурах;
- схарактеризувати пісенну лірику в дискурсивно-типологічному ракурсі та визначити особливості сучасних шведськомовного та англomовного пісенних дискурсів;
- інвентаризувати давньоскандинавські міфологічні концепти, вербалізовані в шведськомовному та англomовному пісенних дискурсах;

- виявити та зіставити лінгвокультурні особливості вербальних репрезентацій давньоскандинавських міфологем у сучасних шведськомовному та англomовному пісенних дискурсах;
- проаналізувати лінгвосеміотичні характеристики номінацій давньоскандинавських міфологем у сучасних шведськомовному та англomовному пісенних дискурсах.

Об'єктом дослідження є мовні одиниці та мовленнєві конструкції, що втілюють давньоскандинавські концепти-міфологеми в сучасних шведськомовному та англomовному пісенних дискурсах.

Предметом дослідження є лінгвокультурні та лінгвосеміотичні характеристики вказаних одиниць і конструкцій.

Методи дослідження зумовлені поставленою метою та завданнями. У роботі здійснено поєднання загальнонаукових, міждисциплінарних (системний мікро- і макро- аналіз, аналогове мапування, елементи проєктивного аналізу, елементи контент-аналізу) та спеціальних лінгвістичних методів дослідження (компонентного, концептуального, зіставного, контекстуального, корпусного аналізу тощо). **Теоретико-методологічну базу** дослідження становлять постулати лінгвосеміотики, лінгвокультурології, теорії мовних картин світу, теорії можливих світів, когнітивної лінгвістики. «Парасольковим» методологічним орієнтиром, що визначає вектор і ступінь інтеграції теоретичних постулатів і методології різних лінгвістичних напрямів, є теорія міфологічно орієнтованого семіозису та базові положення (нео)антропоцентричної лінгвоуніверсології.

Особиста участь автора в отриманні конкретних наукових результатів, викладених у дисертації. Дисертаційна робота є самостійно виконаним дослідженням, у якому викладено авторський погляд на питання динамічного поступу елементів давньогерманського (зокрема, скандинавського) міфологічного простору та їхньої вербальної репрезентації в дискурсивних творах, співвіднесених із сучасною поп-культурою. Наукові результати роботи належать особисто авторці й становлять теоретичний і практичний внесок здобувача в розвиток лінгвістики. Усі публікації здійснені без співавторства.

Наукова новизна одержаних результатів дисертації полягає в тому, що вона є першим багатоаспектним інтегративним дослідженням шведськомовних і англомовних засобів вербалізації архаїчних концептів-міфологем. Вперше на основі зіставного аналізу та універсологічно орієнтованих міждисциплінарних інтерпретацій встановлено лінгвoseміотичні та лінгвокультурні особливості номінативних одиниць шведської та англійської мов, що втілюють давньоскандинавські концепти-міфологеми в сучасних шведськомовному та англомовному пісенних дискурсах.

Наукову новизну одержаних результатів відображено в **положеннях, які винесено на захист:**

1. Тексти шведськомовного і англомовного пісенних дискурсів є вербальними репрезентаціями альтернативних квазі-реальних світів, утворених внаслідок концептуалізаційної та номінативної діяльності індивіда. Сукупність номінативних одиниць, що репрезентують переосмислені давньоскандинавські концепти-міфологеми в пісенному дискурсі, окреслюють контури субкультурного альтернативного світу. Зміст альтернативного світу формується за механізмом плинного ноємо-генезу, що спирається на універсальні алгоритми міфологічно орієнтованого семіозису.

2. Дискурсивний простір як оперативний простір смислотворення виявлюваний середовищем, у якому породжується своєрідна вторинна міфологія, що поступово перетворюється на основу певної субкультури (поп-культури). У пісенному дискурсі переосмислені традиційні скандинавські концепти-міфологеми перетворюються на основу (вторинну міфологію) сучасних субкультур, моделей комунікативної поведінки, образів світосприйняття й світоустрою.

3. Концепти-міфологеми вербалізовані в різноманітних дискурсах і текстах різних жанрів. При цьому відбувається адаптація змісту концептів-міфологем до картин світу етносів та субкультур, що їх запозичують, а відповідні мовні знаки-вербалізатори диференційовані в семантичному, структурному та функційному планах.

4. Сукупність вербалізованих скандинавських міфологем у текстах сучасних пісень виявлювана вербально-знаковою основою «згорнутого» міфологічного простору, ідентифікованого як «дискурс у дискурсі».

5. Зміст концептів-міфологем, втілених у шведськомовному та англomовному пісенних дискурсах, часто збігається та є ізоморфним, оскільки закорінені у спільногерманському смисловому фонді. Скандинавські концепти-міфологеми через популярність і «живучість» скандинавських міфів, як зразків активної взаємодії суб'єкта і світу, у результаті міграції та реміграції вербалізуються також у неанглomовних лінгвокультурах, де субкультура англomовна, а концепти – скандинавські.

6. У результаті номінативної діяльності відбуваються зміни в референційному плані одиниць на позначення міфологічного простору. Ці варіації визначають ставлення адресанта до реакції адресата / адресатів на зміст повідомлення, що в свою чергу породжує можливість різних напрямів розвитку міфологічних та міфологічно орієнтованих сценаріїв.

Важливим показником науковості дослідження є повнота і репрезентативність його джерельної бази. Здобувачка здійснила плідну роботу з пошуку, систематизації, вивчення та застосування достатньої кількості теоретичних джерел, а також аналізу широкої мовної вибірки, що дозволило отримати цікаві й вичерпні дані аналізу.

Структура дисертації А.В. Гусар відповідає поставленій меті і завданням, не викликає ніяких сумнівів і є цілком логічною. Задекларовані наукові положення і висновки достатньо обґрунтовані та проілюстровані мовним матеріалом.

Проте дисертаційна робота А.В. Гусар містить декілька дискусійних моментів. Зокрема, було б доцільно уточнити вжиту в дослідженні термінологію, а також поглибити типологію речень та словосполучень у третьому розділі (пункт 3.3. «Структурні характеристики номінацій давньоскандинавських концептів-міфологем»). Матеріал дослідження, що є певною базою даних, рекомендуємо використовувати як корпус текстів. Варто також конкретизувати спосіб аналізу матеріалу та розширити джерельну базу дослідження. Пункт 2.2. «Динаміка

скандинавського міфологічного простору» варто доповнити історичним контекстом.

Теоретичне значення роботи зумовлено тим, що результати дослідження мовних засобів вербалізації давньоскандинавських міфологем у сучасних пісенних дискурсах (шведськомовному та англomовному) становлять внесок до теорії номінації, лінгвосеміотики, когнітивної поетики, лінгвокультурології, дозволяють поглибити розуміння комплексних процесів і механізмів категоризації, концептуалізації та омовлення фрагментів досвіду культурної спільноти.

Практичне значення дослідження зумовлене можливістю використання його результатів у курсах лексикології, стилістики шведської та англійської мов, у спецкурсах із проблем когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології та інтерпретації тексту, у наукових дослідженнях із германської філології, під час написання кваліфікаційних робіт, а також у просвітницькій та культурологічно-аналітичній діяльності.

Повнота викладення матеріалів у публікації положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні результати дослідження відображено в 12 публікаціях: 4 статтях у наукових фахових виданнях України з присвоєнням категорії «Б», 1 статті в періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, у матеріалах 7 конференцій (міжнародних та всеукраїнських).

Публікація в періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу

1. Гусар, А. (2020). *Концепт-міфологема ELD/ОГОНЬ в современном шведском песенном дискурсе*. Science and Education a New Dimension. Philology, VIII (66), Issue: 218, 26-31. ISSN 2308-5258 (Print) ISSN 2308-1996 (Online)

**Публікації у виданнях, включених до переліку наукових фахових
видань України з присвоєнням категорії “Б”**

1. Гусар, А. (2018). *Лінгвокультурні та лінгвосеміотичні особливості вербалізації давньоскандинавського концепту БИТВА в сучасному англомовному пісенному дискурсі*. «Мовні та концептуальні картини світу» № 2 (64), 59-64. ISSN 2520-6397
2. Husar, A. (2018). *Mythological concept THUNDERSTORM in English, Swedish and Slavonic song discourses*. «Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету» № 36/2018, 35-39. ISSN 2409-1154
3. Husar, A. (2019). *Mythological concept SUNGOD in English, Swedish and Slavonic song discourses*. «Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)». № 11, 36-42. ISSN 2312-6353
4. Гусар, А. (2021). *Вербалізація давньоскандинавських міфологем в сучасному пісенному дискурсі (на матеріалі шведської та англійської мов)*. Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка» № 35. ISSN 2308-4855 (Print) ISSN 2308-4863 (Online)

**Публікації, у яких додатково відображені результати дослідження
(статті в інших виданнях, матеріали конференцій тощо)**

1. Гусар, А. (2018). *Моделювання альтернативних світів у сучасному англомовному пісенному дискурсі*. Збірник «Мова. Культура. Комунікація: здобутки та перспективи сучасних філологічних досліджень. Матеріали ІХ-ї Міжнародної науково-практичної конференції (27 квітня 2018 р.)», 20-22.
2. Гусар, А. (2018). *Концепт ПОТОЙБІЧЧЯ у сучасному англомовному пісенному дискурсі*. Збірник тез І Міжнародної науково-практичної інтернет-

конференції «Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку», 239-241.

3. Гусар, А. (2019). *Концепт ГРОМОВЕРЖЕЦЬ у сучасному германському та слов'янському пісенних дискурсах*. Збірник тез «Таврійські філологічні наукові читання: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції», 64-68.

4. Husar A. (2019). *Mythological and linguistic concept «SUNGOD»*. «Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку». Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 12-16.

5. Гусар, А. (2019). *Концепт БОГ СОНЦЯ у сучасному германському та слов'янському пісенних дискурсах*. Збірник наукових публікацій «ВЕЛЕС», V Міжнародна конференція «Наука і сучасність: виклики глобалізації», 105-116.

6. Гусар, А. (2020). *Давньоскандинавський концепт-міфологема ELD / ВОГОНЬ у сучасному шведському пісенному дискурсі*. Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції «Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників філологічних наук», 64-67.

7. Гусар, А. (2020). *Концепт-міфологема «ВОГОНЬ» у сучасному шведському музичному дискурсі*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Філологічні й педагогічні студії у вітчизняній та зарубіжній науці ХХІ сторіччя», 24-26.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць та результатів автоматизованої перевірки на відсутність плагіату встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення роботи оприлюднено в доповідях на таких наукових конференціях: I Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку» 15 березня 2018 р. (Україна, м. Переяслав-Хмельницький); IX Міжнародна науково-практична конференція «Мова. Культура. Комунікація: здобутки та перспективи сучасних філологічних досліджень» 27

квітня 2018 р. (Україна, м. Чернігів); I Міжнародна наукова конференція «Германські мови в міжкультурному контексті (лінгвістика, переклад, лінгводидактика)» 17-18 травня 2018 р. (Україна, м. Київ); Міжнародна конференція Шведського Інституту для викладачів шведської мови у Сковсьоохольмі 23-25 серпня 2018 р. (Швеція, м. Сковсьоохольм); Міжнародна науково-практична конференція «Таврійські філологічні наукові читання» 25-26 січня 2019 р. (Україна, м. Київ); V Міжнародна конференція «Наука і сучасність: виклики глобалізації» 31 травня 2019 р. (Україна, м. Київ); Міжнародна конференція «Actual Problems of Science and Education APSE – 2020» 2 лютого 2020 р. (Угорщина, м. Будапешт); Міжнародна науково-практична конференція «Нове та традиційне у дослідженнях сучасних представників філологічних наук» 21-22 лютого 2020 р. (Україна, м. Одеса); Міжнародна науково-практична конференція «Філологічні й педагогічні студії у вітчизняній та зарубіжній науці XXI сторіччя» 19-20 березня 2020 р. (Україна, м. Київ); Науково-практична конференція молодих вчених, аспірантів та магістрантів «Актуальні проблеми літературознавства та мовознавства» 14 грудня 2017 р. (Україна, м. Київ); II Всеукраїнські наукові читання за участю молодих учених «Філологія початку XXI сторіччя: традиції та новаторство» 24-25 квітня 2018 р. (Україна, м. Київ); Науково-методична конференція «Актуальні питання лінгвістичних студій та перекладу» 31 січня 2019 р. (Україна, м. Київ); III Всеукраїнські наукові читання за участю молодих учених «Філологія початку XXI сторіччя: традиції та новаторство» 3 квітня 2019 р. (Україна, м. Київ).

Оцінка мови та стилю дисертації. Матеріал дисертації викладено чітко, у логічній послідовності згідно з нормами сучасного наукового дискурсу. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам п. 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Ознайомившись із дисертацією Гусар Ангеліни Вікторівни «Мовні засоби втілення давньоскандинавських міфологем у сучасному пісенному дискурсі (на

матеріалі шведської та англійської мов)» та науковими публікаціями, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, а також взявши до уваги результати фахового семінару, вважаємо, що:

виконана Гусар Ангеліною Вікторівною дисертація «Мовні засоби втілення давньоскандинавських міфологем у сучасному пісенному дискурсі (на матеріалі шведської та англійської мов)» є самостійним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до теоретичних та практичних завдань, пов'язаних із функціонуванням сучасних германських мов, лінгвокультурними і лінгвосеміотичними процесами, що відбуваються в смисловому полі сучасної цивілізації.

У дисертації отримано нові науково обґрунтовані теоретичні й практичні результати. Її зміст відповідає визначеній меті, поставлені наукові завдання вирішено повністю, мету дослідження досягнуто. Основні положення дисертації містять елементи наукової новизни. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Наукові положення повністю обґрунтовані та отримали необхідну апробацію на наукових конференціях. У публікаціях здобувача відображені всі положення дисертації.

Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань та спеціальності, з якої вона подається до захисту. За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертація А.В. Гусар відповідає спеціальності 035 Філологія галузі знань 03 Гуманітарні науки. Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складову підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти й накопичено теоретичні знання, уміння, навички та компетентності, достатні для розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, опановано методологію наукової та педагогічної діяльності.

Рекомендація дисертації до захисту. Дисертаційна робота «Мовні засоби втілення давньоскандинавських міфологем у сучасному пісенному дискурсі (на матеріалі шведської та англійської мов)» є завершеною науковою працею, у якій її авторкою, А.В. Гусар, отримано нові науково обґрунтовані результати, що в

сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для розвитку лінгвістики. Дисертаційна робота А.В. Гусар відповідає вимогам п. 10, 11 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 (зі змінами) та наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді для здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

Рецензент:

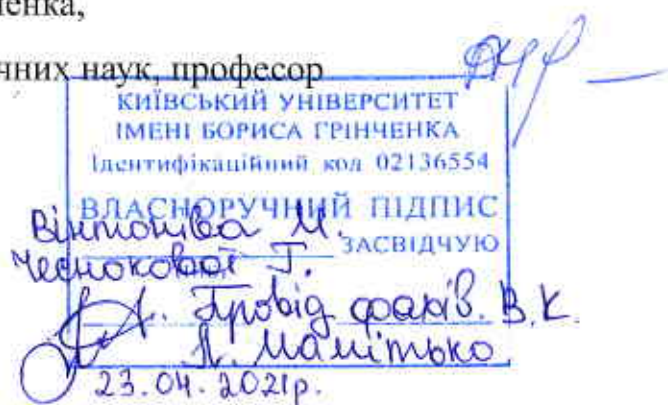
професор кафедри української мови
Інституту філології
Київського університету
імені Бориса Грінченка,
доктор філологічних наук, професор

М.О. Вінтонів

Рецензент:

професор кафедри англійської філології
та перекладу Інституту філології
Київського університету
імені Бориса Грінченка,
кандидат філологічних наук, професор

Г.В. Чеснокова